

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, חסידות, ובנגלה

תצוה-פורים
גליון כא (מא)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאה

מ פ ת ח ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

גדה השמחה דפורים ויו"ט ד

ח ס י ד ו ת

מוחין ומדות (גליון כ) ד

ב' אופנים בעבודה (גליון יג) ה

נ ג ל ה

משלוח מנות במחנה ע"מ להחזיר (גליון כ) ה

בדין אוח ך' ו

בדין רבית ו

עיירות שמסופקים ממתי מוקפות חומה (גליון כ) ז

המקדש במלוא ז

ואלו מעניקים להם (קידושין טז, ב) ט

היכי תימצי י

פחרונים להיכי תימצי גליון יח כא

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש חי"א הוספות/פוריק ע' 336 יש שם מכתב מז' אדר ה'תשי"ב לענין שמחת פורים שהיא גדולה הרבה משמחת י"ט ... וממשיך וז"ל ביחד עם זה הנה ימי הפורים הם ימי שמחה ...

ועי' הערה 5 לענין אם יש חיוב לאכול פח בפורים מביא הדיעות בזה ואח"כ אומר וז"ל: אבל בברכ"י סתרצ"ה כתב דיצא בלא לחם. וכך מוכח מדעת רבנו הזקן בשו"ע שלו סקפ"ז ס"ה ובסידורו דאינו חוזר בברהמ"ז אם שכח ועל הנסים. אבל צע"ק ממש"כ שם סקפ"ח ס"י ושמחת ... ואין ... שמחה בלא אכילת לחם כו' עיי"ש.

ולכאורה אפשר להקשות קושיא מעין זו בהנוגע לחול- המועד דהרי בסי' קפ"ח סעי' יוד אי' דהטעם מה בשבת ויו"ט חוזר לראש אם שכח לומר שבת או יו"ט בברהמ"ז בשבת משום שנאמר וקראת לשבת עונג ויו"ט משום שנאמר ושמחת בחגך ואין עונג ושמחה בלא לחם ובסי' תקכ"ט בתחלתו מביא דגם בימים טובים יש מצוה לכבד ולענגה ... ומסביר: ומה זה עונג אומר שזה אכילה ועיקר הסעודה זה הלחם וממשיך בס"ה שבחול של מועד אינן נוהגות ובסעי' יו"ד אומר וז"ל: ויש בחול המועד מה שאין ברה"ה והוא שכל ז' ימי הפסח וח' ימי החג וכן בי"מ (נראה ביו"ט) של עצרת חייב אדם להיות שמח וטוב לב ... ושמחה זו מ"ע מה"ח שנ' "ושמחת בחגך" אתה ובנך ובתך וגו' יוצא מזה דגם בחול המועד צריך להיות שמחה וא"כ גם כאן הי' צריך להיות שהי' הסעודה על לחם כי אין שמחה בלא לחם וצ"ב.

נפתלי גרינברג

ב. בגליון כ (ח) מתרץ הח' מ.מ.מ.א. בענין מה שהקשה הח' ש.פ. בגליון יט (לח), ששם מקשה אין לתווך המאמר ד"ה פקדת הארץ רנ"ט - ששם מבאר דעצם המדה שייך גם בלא זולת - עם מאמר ד"ה נ"ח רס"ו ששם מבאר דגם עצם המדה שייך בלא זולת. והנ"ל רצה לבאר דמה שאומר ברנ"ט דעצם המדות שייכים גם בלא זולת, הפי' הוא, דהזולת הוא במציאות, והיינו באיזה מקום שהוא. משא"כ בחרס"ו המדובר הוא בעצם מהות המדה היא דוקא כשיש דבר הזולת. היינו דישנו במציאות דבר הזולת (באיזה מקום שהוא) ואז שייך שיחזור בהמדה, אבל כשלא יש דבר הזולת הרי א"א שיחזור לזה שהרי אין על מה להתעורר.

וראה שם בהערת המערכת שכתבו דאין להקשות א"כ

איך הפרש בין אשכול ומדות דהלא גם שכל אא"ל אא"כ יש איזה מושכל בעולם ואם איך מושכל זולתו בעולם אא"ל השכלה - כיון דמה שמבואר ההפרש בין שכל ומדות הכוונה בזה הוא, שצ"ל זולת על מי להשפיע המדות משא"כ בשכל אצ"ל זולת למי להשפיע המושכל, אבל מדות אא"ל בלי אדם או בע"ח שיכול להשפיע להם.

והנה במש"כ שאם הי' רק דומם בעולם הי' שיין ענין ההשכלה משא"כ במדות השייכים דוקא לאדם או בע"ח - אינו כן - דעי' בס"ה תש"ט ד"ה מן המיצר ע' 15 ששם מבאר להיפך, וז"ל: וכך הסביע הקב"ה בטבע בני אדם דיחוס על מעשה ידינו, אף גם דבר שאינו ממהותו כלל, דזה ג"כ הוראה שהמדה והחעוררותה הוא מהאדם עצמו, עכ"ל. ואם נתרץ כהנ"ל שוב הדרא קושיא לדוכתא דלפי"ז איך הפרש בין שכל למדות.

ועי' בגליון יט (לט) במה שתירץ שם ש.פ. ונראה שזה עיקר (אף שהוא בדו"ק, עיי"ש).

י.ז.ד.

ג. בקובץ שו"ת התל' חוברת יג (משנת תשל"ח) הקשה הת"א.א. בספר המאמרים תש"ח שבמאמר ד"ה זה היום כשמתחיל לבאר הב' אופני חיות בעבודה משמע שמדבר בנוגע לחיות כללי וחיות פרטי, ואח"כ מבאר שהב' אופנים הם חי בעצם וחי להחיות?

ואפ"ל בזה שבעצם הוא בא לבאר הב' אופני חיות - כללי ופרטי - בעבודה, אלא שבתור (וע"ד) הקדמה לזה מבואר הב' אופני חיות, חי בעצם וחי להחיות, שחי בעצם בעבודה הוא עבודת נה"א מצ"ע, וחי להחיות הוא עבודת נה"א עם הנה"ב, ואחרי "הקדמה" זו מבאר שבעבודתה עם נה"ב גופא יש ב' אופנים והם: חיות כללי דהיינו הכנעת נה"ב בכלל, וחיות פרטי היינו העבודה פרטית בביטול הכחות פרטים דנה"ב, וכמבואר בסד"ה שיר המעלות.

מנחם מענדל מטוסוב

נגל

ד. בגליון כ (א) הקשה ח.י.ר. בספקת הפמ"ג במשכנוח זהב סי' תרצ"ד סק"א אם יוצא מצות מתנות לאביונים אם נתן ע"מ להחזיר, אבל במשלוח מנות פשיטא לי' דבכה"ג לא יצא. והקשה הנ"ל דאינו מבין החילוק למה יותר פשוט

במשלוח מנות מבמתנות לאביונים. ונשאר בקושי*.

ולא הבנתי מה קושיתו, הרי מבאר שט במשבצות זהב הטעם וז"ל: כי מצוה מאכל ומשקה שישמחו בפורים" עכ"ל, דהיינו בהטעם דמשלוח מנות הוא כדי שיוכלו לשמות בשמחת פורים ולאכול וכו' ולכן אם יתן במתנה ע"מ להחזיר, איך לו במה לשמוח וכו', משא"כ במתנות לאביונים*.

שלום דובער הארליג

ה. בשו"ע אדה"ז סימן ל"ו ס"ב בתמונת אות כ' פשוטה שתי" עגולה כמו ר' ואם עשה לה זווית למעלה כמו ד' פסולה, ואיך לה תיקון בתפילין ומזוזות שדינה כריש שעשוהא כמו דלית שצריך לגרור את כולה כמו שנחבאר בסי' ל"ב.

ולכאורה צ"ב דהא לעיל בסי' ל"ב סכ"ג מובא וכן אם טעה וכתב ד' במקום ר' או ב' במקום כ' אין תקנה לגרור או למחוק התג מפני שהוא כחק תוכות אבל יכול להוסיף דיו ולעשו' עגול כריש או ככ"ף, ולפי"ז למה בכ"ף פשוטה אינו יכול להוסיף דיו ולעשותה עגול כריש.

שמואל פשוודנער

ו. בספר שערי יושר שער ה' פרק ג' מביא שיטת הריטב"א (קידושין ה, ב) דריבית שפרע הלוא למלוא הוה קנין גמור הוא ואינו צריך להחזיר גוף הדבר אלא שוויוחו ומביא קושיית המחנה אפרים (דיני ריבית סי' ב) מהגמ' דחמורה גבי פלוגתא דאביי ורבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני או לא ורצה בגמ' לומר דפלוגתייהו היא לגבי ריבית אי יוצא בדיינים או לא, ולהריטב"א דיוצאה בדיינים אינו גוף החפץ אלא הדמים, א"כ אין זה מתאים לרבא דאי עביד לא מהני, דהיינו דלא מהני כלל וצריך להחזיר את גוף החפץ, אלמא דהפי' ביוצא בדיינים היינו גוף החפץ? ומתרץ שם בספר הנ"ל דכ"ז היא רק לפי ההו"א, אבל למסקנא דהא דיוצא בדיינים היינו מקרא ד"וחי אחיך עמך" מהדר לי' כי היכי דנחיי, הנה לפי"ז באמת קונה גוף החפץ ורק מחזיר הדמים עיי"ש.

ותמוה לי דהרי במחנה אפרים שם גופא הביא תירץ

(*) כוונת קושייתו היתה דהרי גם הענין דמתנות לאביונים המצוה היא בפשטות להחיות נפש העני וכו' ואם צריך להחזיר, א"כ איך אפ"ל דיצא ידי מצוה זו?

זה ומוכיח מכמה טעמים דאי אפשר לתרץ כן עיי"ש במ"ש דבלישנא דבתרא שם אמרו דבריבית קצוצה פלגי דאביי סבר ר"ק אינה יוצא בדיינים ורבא סבר יוצאה בדיינים ופריך תלמודא והא אביי נמי סבר יוצאה בדיינים ואם איתא לסברת הריטב"א דאף דר"ק יוצאה בדיינים אפ"ל דקנה אותם מעות או אותו חפץ אמאי לא קאמר בגמ' דבהא פליגי דלאביי דאמר אי עביד מהני קנה המלוה החפץ בקנין גמור ואינו חייב להחזיר אלא דמיו משום "וחי אחיך עמך" ולרבא דלא מהני לא קנה כלום וחיוב להחזיר החפץ בעין אלמא דאפי' למסקנא כן הוא עיי"ש. וא"כ איך לא הזכיר בספר הנ"ל כלל דהמחנה אפרים גופא דוחה תירוץ זה?

יוסף יצחק הלוי לעוויטין

ז. בגליון כ (מ) שואל הת' חי"ר עמ"ש הר"ן במגילא (ו, ב) דעיירות שמסופקים עם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, דאזלינן בחר רובא וקורין בי"ד. ושאל הת' הנ"ל דלכאורה הרי העיירות קבועות וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וא"כ למה כאן אזלינן בחר רובא. והנה עיי' במל"מ פ"א מהל' מגילה הי"א וז"ל: עיר שהוא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או אח"כ הוקפה קוראין בשני הימים וכו'. בפ"ק דמגילה, וכתב הר"ן וז"ל ולענין עיירות המסופקות אם הם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון או לא הורו הגאונים שהולכין בהן אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות חומה וקורין בהן בי"ד ועוד שאפילו תאמר שהוא ספק שקול הו"ל ספק של דבריהם ולקולא ונמצא פוטרן בשניהם ובטל ממנו בודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטרן בשני ע"כ. וכוונת דבריו נראה דכיון דמן הדין הוי ספק של דבריהם ולקולא אלא דלא אפשר למיזל לקולא דא"כ נמצא אתה פוטרן בשניהם דבכל יומא ויומא איכא למימר שהוא אינו חייב ביום זה מש"ה אמרינן דיקרא בראשון הוא משום דכיון דעכ"פ צריך לקרות יום אחד או בי"ד או בט"ו צריך לקרות בי"ד דתיכף שבאה המצוה לידו צריך שיקיימנה. עכ"ל.

אליעזר גרשון שם-טוב

ח. תוד"ה במלוה שיש עלי' כו' (קידושין יט, א) מסיק דהחידוש דרבא א"ר נחמן הוא דאף דהמלוה יש עלי' משכון ולא החזיר המשכון - דהו"א דלא סמכה דעתה - מ"מ מקודשת. והקשה היכי יליף הנ"ל, הלא ביעוד מחזיר לה המשכון דהיינו גופה, והירץ כו' עיי"ש.

והקשה המהרש"א וז"ל: "ויש לדקדק דמ"מ מאי מייתי ראי" מר"י ב"י דהתם ודאי שמחזיר לה גופה סמכה דעתה ומקודשת שפיר במחילת מלוה כההיא דלעיל אבל הכא כו' ולי נראה כיון דהתם קטנה היא ואין לה דעת לא שיין בהחזיר לה גופה ע"י יעוד דסמכה דעתה וא"כ ה"ה הכא בגדולה בלא החזיר לה המשכון ודו"ק", עכ"ל.

וצ"ל דמאי מקשה המהרש"א הלא הא גופא הקשה התוס' וע"ז תירץ מה שחירץ (ואף שתירוצו צ"ל דאין אכל מ"מ אינו משמע שזהו קושיית המהרש"א).

והביאור בזה י"ל דהנה כשמייעדים א"ע נעשית משפחה אשת איש, ואין הביאור שנעשית מא"ע בת חורין ואח"כ נעשית אשתו אלא מיד מא"ע נעשית אשתו. ועפ"ז כשקבלה מחילת השעבוד ועם זה רוצים לקדשה, עדיין לא החזיר לה המשכון דהיינו החזרת גופה, דעדיין לא נעשית בת חורין אלא ע"י קידושין. וא"כ חזינן דהמקדש במלוה אע"פ שלא החזיר לה המשכון מקודשת, וזהו תירוץ התוס' "וי"ל דפשיטא דאין עיקר הייעוד בהחזרת המשכון אלא מחמת מחילת שעבוד המלוה" ולכאורה מהו פשיטא? והביאור הוא כנ"ל דאאפ"ל דהחזרת המשכון גרם הקידושין, דהרי לפני הקידושין עוד לא החזיר המשכון ורק ע"י הקידושין לפועל נעשה החזרת המשכון. וע"ז הקשה המהרש"א דלכאורה אה"נ דלפני הקידושין לא הייתה החזרת המשכון אבל מ"מ דכל קידושין דא"ר נחמן לפי התוס' הוא, דאף שיש סברא שלא יהי' סמיכת דעת כו' א"כ בא"ע ודאי דיש סמיכות דעת דמכיון דתיכף בשעת הקידושין נעשה החזרת המשכון פשיטא דסמכה דעתה.

וע"ז תירץ המהרש"א דכיון דקטנה היא, לא שיין סמכה דעתה. וממילא מוכח דאף דליכא סמיכת דעת מ"מ מתקדשת בזה, הכא נמי במקדש במלוה שיש עלי' משכון אף שלכאורה בסמיכת דעת מ"מ מתקדשת.

וצריך ביאור דהכי ודאי דצריכה סמיכות דעת בקידושין כדלעיל (ז, ב). ועוד צריך להבין דאם זהו פירוש הגמ' מהו נוגע אריכות הגמ' "האי הלואה היא והיא גופה משכון כו'" הרי הראי' לפי המהרש"א הוא דאף דאין כאן סמיכות דעת מ"מ מתקדשת, ומה נוגע שזהו הלואה והיא גופה משכון.

וגם צ"ל בהא דכתב התוס' לאח"ז דיש הוכחה בע"ע אין גופו קנוי כו' ולכאורה אם כל הראי' מר"י ב"י היא רק דאין צריך סמיכות דעת מהו הנפ"מ אם גופו קנוי או לא?

שלום בער קארף
מחיבתא - אהלי חורה
- כתה יא -

ט. בקידושין דף טז, ע"ב אמר ר"ל אמה העברית קונה את עצמה במיתת האב מרשות אדון מק"ו. ובע"ב מתיב רב עמרם ואלו מעניקים להם היוצא בשנים וביובל ובמיתת האדון ואמה העברית בסימנים ואם איתא ניתני נמי מיתת אב. וכי תימא תנא ושייר והא אלו קתני וכו', תיובתא דריש לקיש תיובתא.

ולכאורה צריך להבין למה לא משנינן כמו שתירץ אביי בדף ה' ע"ב על רב הונא שאמר רב הונא חופה קונה מק"ו, אמר רבא שתי חשובות בדבר חדא דשלשתנן דלא תנן וכו' א"ל אביי הא דקאמרת ג' תנן ד' לא תנן. מילתא דכתיבא בהדיא קתני מילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני. כמו"כ נהרץ לר"ל ואלו מעניקים להם מילתא דכתיבא בהדיא קתני ומילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני.

תלמיד מכתה י'
אהלי - תורה

ה י כ י ת י מ צ י

- (א) היכי תימצי דקטן יכול להוציא את הגדול בקריאת המגילה?
- (ב) הי"ת דבר שנשבת מותר ובחול אסור?
- (ג) הי"ת שמותר להעביר על המצוה, אף שאין מעבירין על המצוה?
- (ד) הי"ת אם הוא אוכל יכול להתפלל חפלת תענית, ואם מחענה אין מתפלל חפלת תענית?
- (ה) הי"ת שצריך לברך שני פעמים על הבשמים במוצש"ק?
- (ו) הי"ת שמותר לשוט ע"ג המים בשבת?
- (ז) הי"ת אע"פ שיש עליו איסורא דשבת אפ"ה מותר לומר לחבירו ישראל הדלק לי את הנר או בשל לי?
- (ח) הי"ת שמותר לעשות מעשה שלא יבוא לידי חיוב מצוה?
- (ט) הי"ת בדבר חשוב אסור לעשות מצוה?
- (י) הי"ת מי שהוציא בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים מעט חייב ואם הוציא יותר פטור?
- (יא) הי"ת דבר בפני עצמו אסור לאכול, ואם רק דבר מה מעורב בו מותר לאכול?
- (יב) הי"ת שאין מברכין על הצוה עובר לעשייתו?

*

*

*

פחרונות לגליון יח (לח):

לשאלה הא' : אם לקח שוה חמשה בששה ואם היל' ניתן להמוכר חמשה וחצי נמי הוה מכר טוב להלוקח ליקח בשש דאז הוה אונאה וצריך להחזיר לו אחד דהוה אונאה ואם היל' לוקח בחמש וחצי לא היל' אונאה ולא היל' יכול לתבוע אותו וגם בחמשה לא הוה מכר לו אבל השתא דלקחו בשש נשאר המקח ל

לשאלה הב' : מיני עופות הגדילים באילן בחרטומיהן אסורים משום שכל השורף על הארץ (שו"ע י"ד סי' פ"ד סט' וכתב הש"ך שם בשם מהרש"ל בשם ר"ת מותרים בשחיטה. ע"ש

לשאלה הג' : בשר תפל ומלח, הנה קודם שמולחין הבשר הנה המלח מותר והבשר אסור ולאח"כ מוחלפת היא שהמלח אסור והבשר מותר.

לשאלה הד' : גלוסקא שמחובר בו פרוסה מגלוסקא אחרת עדין טפי לחתוך הפרושה ממנו כדי שאח"כ תהי' שלימה דאל"כ נראה כפרושה, (או"ח סי' קס"ח ס"ג).

לשאלה הה' : דג טהור שבלע דג טמא ויצא אח"כ ממנו לחוץ מותר דהוה כעיכול (יו"ד סוסס"ו) וכפירוש"ם וכ"כ הרא"ש בהדיא.

לשאלה הו' : המבשל בשבת במזיד דאסור לו עולמית ולאחרים מותר למוצאי שבת וה"ל לגבי אחרים דבר שיש לו מחירין ונתערב מאותו תבשיל באחר שיש שש"י כנגדה לדידי' דהוה אסור לו עולמית לא הוה דבר שיל"מובטיל בששים ומותר לו אותו תבשיל בשבת אבל לאחרים הוה דשיל"מ ואסורים לאכלו עד מוצ"ש. (הגהת רמ"א ביו"ד ססיק"ב).

לשאלה הז' : אכל בשר אסור לאכול גבינה אף לאחר ששהה כשיעור אם עדיין לא בירך בהמ"ז ולאחר שבירך בהמ"ז מותר לאכול גבינה וכה"ג אם אכל בשר בלי סעודה צריך לברך ברכה אחרונה קודם שיאכל חלב. (י"ד ספ"ט ע"ש ובש"ך)

לשאלה הח' : כשהולך לחכם שאינו יודע ששחוי, ושאל לו על נזירותו. (מהרש"א גיטין לג, א. ד"ה ואפקעינהו).

לשאלה הט' : דגים שהם תפלים בלי מלח מעולם ונמלחו עם בשר הם בולעים מדם הבשר ואסורים וצריך למולחם אגב שיפלטו דם דידהו יפלטו דם שבלעו (י"ד סי' י' ס"ב בהגהה

לשאלה הי' : לדעת הצ"ח (פסחים מד, א) אם אוכל חצי שיעור ברגע האחרון דיוהכ"פ דל"ש חזי לאיצטרופי (מובא בלקו"ש ח"ז ע' 110, הערה 36).

לשאלה הי"א: כל שתחלת ברייתו מן המים כגון יבחושים
אדומים אם מונחים בכור ויש בהם מ" סאה מטבילין בו
(שו"ע י"ד סימן ר"א סל"ג) ואפילו הרבה דגים הצבורים
ומקובצים בכרי ואין שם שום מים מותר לאטבולי בחוכך,
(מהר"י הל" טבילה).

לשאלה הי"ב: האומר לאשה התקדשי לי במנה ונמצא מנה
חסר דינר יש מ"ד דאינה מקודשת דכסיפא לה מילתא לאיחבעי,
אבל אם נתן כך דינר מקודשת, דלא כסיפא לה לאיחבעי
(קידושין מז, א).

*

*

*

ל ז כ ו ת

החתן התמים משה שיחיו

נ י ו

והכלה נחמה תחיו

טרייטעל

לרגלי חתונתם בשעטומו"צ

יום ג' ט' אדר ה'תש"מ

נדפס ע"י

הוריהם

הו"ח אי"א ר' מנחם מענדל וזוג' חסיו שיחיו

נ י ו

הו"ח אי"א הת' ר' ישעיהו ארי' וזוג' מלכה שיחיו

טרייטעל